

עדכון מבית מדרש להלכה בהתישבות - אמונת אי"ש | חשון תשע"ט

עדכון מבית המדרש להלכה בהתישבות

- אמונת אי"ש -

בית המדרש להלכה בהתישבות
אמונת אי"ש

לאתר של בית מדרש <

סוגיות אקטואליות בנושאים שונים הנוגעים למצוות התלויות בארץ

פדיון מעשר שני

הקדמה: שנת תשע"ט היא שנת מעשר שני, כידוע, השייך לשנת המעשר משתנה בין ירקות לפירות. בירקות הולכים אחר לקיטה, כלומר, כל ירק שנלקט (נקטף) לאחר ר"ה צריך להפריש ממנו מעשר שני, ואילו בפירות העץ הולכים אחר חנטה, כלומר, כל פרי שיחנט לאחר ט"ו בשבט תשע"ט יצטרכו להפריש ממנו מעשר שני [עד ט"ו בשבט מפרישים מהפירות מעשר עני].

החלק שהופרש והוגדר כמעשר שני הוא קדוש גם בזמן הזה. אסור לאכול את המעשר שני גם בירושלים, זאת מפני שתי סיבות:

- אי אפשר לאוכלו בטהרה.
- לצערנו עדיין אין מזבח בירושלים, וההיתר לאכול מעשר שני בירושלים הוא רק בזמן שהמזבח על מכוננו.

משום כך צריך לפדות את קדושת המעשר שני. החילול המוזכר בתורה הוא חילול על כסף וחילול בשוויו של המעשר. אמנם בזמן הזה הורו הגאונים שמכיוון שאין מה לעשות בכסף המעשר שני (שגם את האוכל שיקנו בכסף אסור לאכול, כי הקדושה עוברת מהכסף למאכל שקנו), לכן אין צריך לחלל בשוויו, אלא אפשר לחלל מעשר שני ששוויו רב גם על פרוטה אחת כהוראת שמואל [1].

האם מותר לחלל פירות מעשר שני על פירות ומוצרי מאכל או שיש לחללם דווקא על כסף? נאמר בחומש דברים [2]: "ונתת בכסף וצרת הכסף בידך", לכאורה מובן מהפסוק שהחילול צריך להיות דוקא על כסף. אבל הרמב"ם [3] כתב: "וכן אם רצה לחלל פירות המעשר על פירות אחרות יעלו הפירות השניות ויאכלו בירושלים". ומבואר שאפשר לחלל אף על פירות. לפי דברי הרמב"ם כוונת הכתוב "וצרת הכסף" שבמקרה שמחלל על כסף צריך שיהיה זה כסף שיש בו צורה, דהיינו כסף שמשמש לקנייה, ולא חתיכת מתכת כסף שלא מחללין עליו, אך אין הכוונה שיש לחלל על כסף בלבד.

הראב"ד חולק על הרמב"ם וסובר שאי אפשר לחלל פירות מעשר שני על פירות, חוץ ממקרה שמדובר בפירות דמאי שאותם אפשר לחלל על פירות.

להלכה פוסק השו"ע [4] כדעת הרמב"ם שאם חילל מעשר שני על פירות הרי זה מחולל. בהגהות הגר"א הרחיב שאין כוונת השו"ע שרק בדיעבד אם חילל על פירות הרי זה מחולל, אלא אפילו לכתחילה אפשר לחלל על פירות כדעת הרמב"ם.

הגר"א בעצמו סובר כדעת הראב"ד שאי אפשר לחלל על פירות כמבואר בדבריו [5].

החזון איש [6] כתב שיש להחמיר ולא לחלל על פירות כיון שדעת הגר"א היא כדעת הראב"ד [7] שאפילו בדיעבד לא חל החילול אם חילל על הפרי. והוסיף החזו"א שאף לשיטת הרמב"ם שניתן לחלל על פרי מדובר רק על פרי שלא באו עליו מים בתלוש ולא הוכשר לקבלת טומאה. וכן בשער המצוות למהר"ח כתב שאסור לעשות כאותם הפודים מעשר שני על מעט קמח וכיו"ב, לפי שאין מחללין פירות על פירות.

אמנם המנהג בירושלים היה לחלל גם על פירות כמבואר בס' ארץ ישראל [להגרי"מ טיקוצ'נסקי זצ"ל] והוסיף שגם את המטבע של המעשר שני היו מחללים על פרי. ובזמנו היו נוהגים לחלל על סוכר אפילו שהוכשר לקבל טומאה, אך כיום יש לברר האם אפשר לחלל על סוכר כיון שהסוכר מגיע מחוץ לארץ, וי"א שאי אפשר לחלל על פירות חו"ל שאינם חייבים במעשר שני [8].

יש כמה הלכות המיוחדות למחללים פירות מעשר שני על פירות:

- א. נוסח הברכה "על חילול מעשר שני" ולא "על פדיון מעשר שני" [9] [הפודה מעשר שני על כסף וטעה ואמר "על חילול מעשר שני" במקום "על פדיון מעשר שני" - יצא]
- ב. לכתחילה יש לחלל על פירות שהם אותו המין כגון תפוזים על תפוז ומלפפון על מלפפון, אך בזמנינו הקלו לחלל אף על פירות אחרים שאינם מינם.
- ג. פרי שחיללו עליו את המעשר שני צריכים לאבדו מן העולם, בסוכר שופכים אותו לכיור עם מים.
- ד. לכתחילה יש לחלל על פרי טהור שלא קיבל טומאה, אך בימינו הקילו לחלל על פרי שהוכשר לקבל טומאה. אם חילל על פרי שלא הוכשר לקבל טומאה - פירות שלא עוברים תהליך של שטיפה, כגון שקדים אגוזים, לא יאבד את הפרי שחילל עליו בידיים אלא יקבור, ואם אין לו אפשרות לקבור יעטפנו בשקית וישליך לאשפה.
- כאמור דעת החזון איש להלכה שלא מועיל לחלל על פירות אלא רק על מטבע, ועל כן לפי דבריו בפרוס עלינו השנה החדשה שזוהי שנה רביעית לשמיטה, שנה בה מפרישים מעשר שני, כל מי שמפריש תרומות ומעשרות בביתו צריך להכין לו מטבע שיהיה בתוכו פרוטה חמורה מדרגת החיוב הגבוהה.
- מכיוון שהכנת המטבע לחילול מעשר שני דורשת ידע הלכתי ובמהלך השנים נתקלנו בבעיות חמורות של אותם שהכינו המטבעות לבדם, לכן אין להכין מטבע בלא התייעצות עם מורה הוראה המתמצא בהלכות אלו. ניתן להיעזר ב"קרון לחילול מעשר שני שעל ידי בית המדרש" שפועלת בהכוונת גדולי הדור זצ"ל ולהבחיל"ח רבותינו שליט"א. כאשר הנרשמים לקרן מחללים על המטבעות המונחות בקרן.

-
- [1] במסכת ערכין דף כט, ע"א ומה שאמר שמואל שרק בדיעבד מחולל הוא בזמן שבית המקדש היה קיים. עי' רמב"ם פ"ב מהל' מע"ש הל' ב.
 [2] יד, כה.
 [3] פ"ד מהל' מעשר שני הל' ב.
 [4] סי' שלא סעי' קלג.
 [5] סי' רצד ס"ק כד.
 [6] דמאי סי' ג' סק"י.
 [7] וכך מבואר בירושלמי וכן דעת הסמ"ג ועוד.
 [8] עי' דרך אמונה פ"ד ממע"ש ס"ק יג בשם הצפנת פענח.
 [9] כמבואר ברמב"ם פ"ד מהל' מע"ש הל' ג.

שאלות שנשלחו ל"שאל את הרב" באתר בית המדרש להלכה

שאל את הרב [בעניני הפרשת תרומות ומעשרות]

א] האם צריך להרטיב את הפירות וליגע בהם בידיו קודם ההפרשה כדי לטמאם? תשובה: מעיקר הדין היה צריך להכשיר את הפירות שיקבלו טומאה כדי שלא לגרום לאיבוד תרומה טהורה [10]. לפי המבואר ברמ"א אין להכשיר את התרומה אחרי גמר המלאכה (ועי' בביאור הגר"א שהסתפק האם בזמן הזה אפשר להכשיר אפילו לאחר גמר מלאכה), לפי זה אין להרטיב את הפירות שאנו קונים לפני ההפרשה כיון שהם אחרי גמר מלאכה. בס' ארץ ישראל הנ"ל כתב שהמנהג להקל להכשיר אף לאחר גמר מלאכה.
 למעשה כתב הדרך אמונה [2] שאין לטמאות את התרומה כיום. וכן מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לא היה מכשיר את הפירות לפני ההפרשה. יש לציין שאצל בני ספרד יש שנוהגים להרטיב את הפירות.

לעומת זאת בירושלים שבין החומות [עי' בתשובה הבאה מהם גבולות ירושלים שבין החומות] צריך להרטיב את הפירות של המעשר שני קודם ההפרשה היות ואסור לפדות מעשר שני טהור, ולכן לפני ההפרשה יש להרטיב את הפירות ולנגוע בהם בידי ואז להפריש ולחלל את המעשר שני.

אם לא הרטיבו את הפירות בירושלים שבין החומות, קודם הפרשת יעשה שאילת חכם מה דין הפירות.

ב] מהם גבולות ירושלים לעניין להכשיר את הפירות קודם הפרשה?

אין ידיעה ברורה לגבי גבולותיה של ירושלים העתיקה, הכפתור ופרח כותב שאזור הר ציון אינו בתוך גבולות ירושלים. [כעדות לכך הוא מציין כי קבר דוד המלך מצוי שם, וכן קברים נוספים. אך כידוע שאין ודאות שזה אכן קבר דוד המלך]. ומאידך מקום הכותל לכאורה הוא המקום הודאי שהוא ירושלים. כלומר, רק בשטח הקרוב לכותל יש לנו ידיעה ודאית שהוא ירושלים [יתכן שמה שנקרא היום עיר דוד ולמטה גם הוא בתוך גבולות ירושלים]. אמנם לגבי החשש שלא לפדות מעשר שני, יש לחשוש עד רחוב שבטי ישראל ששם מצאו את שרידי החומה השלישית שאין ידיעה ברורה באיזה תקופה נבנתה, ויתכן שהיא מתקופת הבית, או שהיא מהחלק שהוסיפו על ירושלים כמבואר במסכת שבועות את הסדר בו היו מוסיפים על חומת העיר. [החומה של היום אין לה שום משמעות הלכתית כיון שנבנתה לפני כ-500 שנה על ידי השולטן סולימן] ולכן כל הגרים בתוך אזור זה יש להם לחשוש ולטמא את הפירות קודם ההפרשה ובוודאי שהגרים בעיר העתיקה צריכים להקפיד על כך.

[1] כמבואר בשו"ע סי' שלא סעי' יט.

[2] פ"ב מתרומות הי"ד בבה"ל ד"ה מדליקין.

עוד משהו שקורה בבית המדרש וכדאי לדעת עליו

שיעורים במצוות התלויות בארץ ע"י רבני בית המדרש

רבני בית המדרש ישמחו להגיע לשובכם ולמסור שיעור במצוות התלויות בארץ

לפרטים ניתן לפנות למזכירות בית המדרש

בדוא"ל bhl@bhl.org.il

בטלפון 02-6488888

במסגרת בית ההוראה ע"ש הרב רוזנברג זצ"ל

עונים רבני בית ההוראה במשך שעות היממה לשאלות הלכתיות

בטלפון 02-6488888 שלוחה 31.

ראש בית המדרש הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א

עונה בימים ראשון, שני ושלישי בין השעות 12:00 - 12:30 בשלוחה 5.

ניתן לקבל מידע או לשאול שאלות באתר בית המדרש להלכה בהתישבות,

או בכתובת האימייל bhl@bhl.org.il

בברכת חורף בריא,

מזכירות בית המדרש

אם אינך רואה מייל זה כראוי לחץ כאן

הודעה זו נשלחה ל- testing@example-domain.com ע"י bhl@bhl.org.il

להסרה מרשימת התפוצה [לחץ כאן](#) לדייוו ספאם [לחץ כאן](#)

[Unsubscribe](#) from this list

InforUMobile מערכת רב ערוצית לקשר עם הלקוח